



## SPRÁVA PRE MÉDIÁ

### Slovo „robot“ oslavuje storočnicu

- KOŠICE 11. NOVEMBRA 2020

Presne pred sto rokmi – v novembri 1920 – vydalo pražské vydavateľstvo *Aventinum* vedecko-fantastickú drámu **Karla Čapka R.U.R.**, ktorá zásadne ovplyvnila nielen svet literatúry a umenia, ale aj techniky a jazykovedy. Po prvý raz sa v nej totiž objavilo slovo **robot**.

„*Autorstvo slova, ktoré dnes nájdeme takmer vo všetkých jazykoch sveta, sa občas nesprávne pripisuje Karlovi Čapkovi, ako by sme aj logicky očakávali, keďže bol autorom diela. V skutočnosti však slovo robot vymyslel jeho starší brat Josef Čapek,*“ spresňuje **Marián Gladiš** z **Filozofickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach**, podľa ktorého na túto nepresnosť upozornil už v roku 1933 samotný Karel Čapek.

„*Bratia Čapkovci boli nielen vynikajúci slovesní umelci, Josef aj významný výtvarný umelec, ale boli aj uznávaní novinári – od roku 1921 pôsobili v pražskej redakcii denníka Lidové noviny. A práve v nich, v rubrike Kultúrna kronika, uverejnil Karel Čapek na Štedrý deň roku 1933 krátky článok, spomienkovú črtu pod názvom O slove robot, v ktorej čitateľom priblížil, ako to bolo naozaj s pôvodom tohto slova,*“ uvádza M. Gladiš.

Autor hry *R.U.R.* v článku priznáva, že slovo *robot* nevymyslel, ale ho „len uviedol do života“, pričom farbisto opisuje, ako sa o tom radil s bratom Josefom, ktorý práve čosi maľoval na plátno.

„*Zdôveril sa mu, že nevie, ako má pomenovať umelých robotníkov. Uvažoval totiž o slove labori (laboři), zjavne inšpirovaný angličtinou. Nebol s ním spokojný, pripadalo mu vraj akési papierové. Tak ich nazvi roboti – poradil mu Josef Čapek a ďalej nerušene pokračoval v maľovaní,*“ približuje Marián Gladiš s tým, že staršieho z bratov Čapkovcov zjavne motivovalo slovenské slovo „robot“, s najväčšou pravdepodobnosťou v jeho historickom význame, teda nútená, ťažká, otrocká práca – vychádzajúc zo slova „rab“, t. j. otrok.

„*Čapkovi roboti sú humanoidy – vyzerajú ako ľudia, sú však úseční v pohyboch aj výslovnosti, majú bezvýraznú tvár a uprený pohľad. Oblečené majú plátenné blúzy, ktoré sú v páse stiahnuté remeňom, a na hrudi majú mosadzné čísla. Ak to porovnáme so súčasnými humanoidnými robotmi, či už v science-fiction literatúre, filmovej tvorbe alebo v priemyselnej robotike, vidíme, že Čapkova antropomorfná predstava bola nielen nadčasová, ale aj inšpiratívna,*“ myslí si M. Gladiš.

Hra *R.U.R.* (skratkové slovo odvodené z názvu fiktívnej továrne *Rossumovi univerzálni roboti*) vznikala aj počas pobytu Karla Čapka v Trenčianskych Tepliciach, kde jeho otec Antonín pôsobil ako kúpeľný lekár (1911 – 1923). K. Čapek svojich rodičov v T. Tepliciach pravidelne navštevoval a k Slovensku si vypestoval vrúcny vzťah – fascinovala ho najmä slovenská príroda a náš folklór.

- SPRACOVAL A MÉDIÁM SPROSTREDKOVAL

PhDr. Marián Gladiš, PhD.

Filozofická fakulta UPJŠ v Košiciach